

**«Juguis on juguis,
guanyes!»
El futbol com
a estratègia per
a la inclusió social**

**ANTONIO ROSSELLÓ PULIDO
BÀRBARA QUETGLAS FLORIT
FRANCISCO JAVIER COBO MORAGUES**

Antonio Rosselló Pulido

Graduat en Economia per la Universitat de les Illes Balears. Des de l'any 2018 treballa al capdavant de l'administració de la Fundació Reial Mallorca.

Bàrbara Quetglas Florit

Graduada en Psicologia Clínica per la Universitat de Lleida i actualment cursa el Màster en Psicologia InfantoJvenil per la Universitat Cardenal Herrera (CEU). Va col·laborar durant l'any 2017 amb la Fundació Natzaret per millorar les condicions socials i psicològiques d'infants i de jovent amb exclusió social. L'any 2018 va treballar al Departament de Pediatria de l'Hospital QuironSalud Palmaplanas, amb el càrrec de psicòloga infantojuvenil.

Francisco Javier Cobo Moragues

Graduat en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport i treballador de la Fundació Reial Mallorca des de fa més de 10 anys. Des de l'inici del programa «Juguis on juguis, guanyes!» ha estat el professional que més a prop ha viscut l'experiència, ja que era l'executor del projecte.

Fundació Reial Mallorca. Àrea Socioesportiva i d'Administració

Col·laboració de l'Ajuntament de Palma / Àrea de Benestar Social i Drets Socials

Resum

El present article fa referència al programa que du a terme la Fundació Reial Mallorca, amb la col·laboració de l'Àrea de Benestar Social i Drets Socials de l'Ajuntament de Palma, «Juguís on juguís, guanyes!». En aquest programa posam a disposició de la societat més vulnerable i amb menys recursos, escoles socioesportives a diferents barriades de la ciutat de Palma destinades a menors i adolescents.

Durant aquesta investigació, farem referència a la manera com es du a terme tot el programa i quin impacte ha tingut en aquest col·lectiu durant l'any 2018. També mostrarem una descripció dels resultats amb l'aplicació de casos reals d'algunes persones participants.

Paraules clau

Exclusió social / Escoles socioesportives / Vulnerabilitat social / Futbol.

Resumen

El presente artículo hace referencia al programa que lleva a cabo la Fundació Reial Mallorca con la colaboración del Área de Bienestar Social y Derechos Sociales del Ayuntamiento de Palma, «Juguís on juguís, guanyes!». En este programa ponemos a disposición a la sociedad más vulnerable y con menos recursos, escuelas socio-deportivas en diferentes barriadas de la ciudad de Palma destinadas a niños y adolescentes.

Durante esta investigación, se hará hincapié a cómo se lleva a cabo todo el programa y qué impacto ha tenido a este colectivo durante el año 2018, así como también se mostrará una descripción de los resultados aplicando casos reales de algunos de los participantes.

Paraules clau

Exclusión social / Escuelas socio-deportivas / Vulnerabilidad social / Futbol.

Introducció

La Fundació Reial Mallorca neix al 2002 per ser una eina de promoció i suport de les categories inferiors del futbol base de l'RCD Mallorca, tot i que així com passa el temps, no pot evitar prendre consciència que la seva presència dins la nostra societat és més enriquidora i pot aportar molt més del que es pot imaginar. La Fundació Reial Mallorca, avui en dia, és un mecanisme capaç de fer ús de l'escut del club i de les senyes d'identitat, per convertir-les en qualque cosa més que futbol i arribar a la comunitat com a referència en projectes socials, esportius i culturals. Per tant, és una entitat amb capacitat d'autogestió i que arriba a col·lectius molt diversos i amb necessitats molt diferents gràcies a un programa ampli d'acció social.

L'any 2011 sorgeix el projecte «Juguis on juguis, guanyes!» arran de la proposta que va fer personal d'educació social dels centres municipals de serveis socials (CMSS) i l'Àrea de Benestar Social i Drets Socials de l'Ajuntament de Palma, directament a la Fundació Reial Mallorca (FRM), gràcies a les sinergies de col·laboració entre Palma i les persones usuàries/beneficiàries des de 2006 en altres programes socioesportius i preventius.

Aquesta proposta consisteix a fer actuacions comunitàries preventives als barris vulnerables de Palma, traslladant la nostra tasca socioesportiva i la metodologia i estratègies d'actuació, que es duen a terme a la Fundació Reial Mallorca, a les escoles socials de futbol centralitzades al Poliesportiu Sant Ferran i dirigides a menors en situació de risc derivats dels diferents CMSS de Palma i la Llar del Menor,

treballant no només els valors i hàbits de vida saludable, sinó també la prevenció mitjançant l'esport.

Avui en dia, i després de vuit anys d'experiència en aquest model, s'afirma que la seva continuïtat afavoreix les actuacions comunitàries i territorials amb l'objectiu de ser una eina socioeducativa potent, dirigida als col·lectius (adolescents i joves) en situació de vulnerabilitat o risc social, amb prioritat pels barris amb més necessitats i on existeix una xarxa comunitària coordinada.

Per experiència, la nostra entitat sap, per mitjà de les relacions establertes amb els professionals del CMSS des de fa més de 12 anys, que el futbol és un esport i una eina molt potent per intervenir en l'àmbit socioeducatiu, per promoure estils de vida saludables, per connectar menors i joves amb professionals del tercer sector i també per crear xarxes socials per dur a terme actuacions preventives en l'àmbit comunitari. En definitiva, «fer barri».

I així és com comença el programa «Juguis on juguis, guanyes!» a final de març del 2011 a tres territoris (Llevant Sud, Llevant Nord i Litoral) amb la participació de 45 joves i 6 professionals. L'acollida brillant i el funcionament correcte varen afavorir la incorporació de tres territoris més a partir del setembre del mateix any (Ciutat Antiga, Est i Mestral), fet que va permetre arribar a gairebé 100 participants i 10 professionals.

La consolidació del programa arriba durant l'any 2013, amb la participació de 8 territoris i la continuïtat fins avui, amb un total de 12 escoles/grups, amb més de 200 persones be-

Gràfic 1. Comparativa de les inscripcions de les temporades 2014-15, 2015-16 i 2016-17.

neficiàries directes i més de 20 professionals a les barriades següents: Pere Garau, Ciutat Antiga, Nou Llevant, Es Rafal, Son Gotleu, Nord, Son Oliva, Son Ferriol, Arenal, Verge de Lluc i Ponent.

Cada grup, de devers 10-15 participants, sempre té un tècnic esportiu de la Fundació Reial Mallorca, mínim un educador o educadora social del territori, l'orientador esportiu de l'FRM, el suport professional i l'experiència de la coordinació esportiva de l'entitat per fer activitats socioesportives durant el calendari escolar.

Els objectius principals d'aquest programa són:

- Promocionar l'oci saludable entre adolescents i joves amb dificultats d'inserció social i vulnerabilitat o risc social de la nostra comunitat. Es poden oferir espais d'oci alternatius, motivadors i gratuïts a adolescents i joves amb dificultats d'inserció social dins el mateix barri. A més, es

pot facilitar la pràctica esportiva del futbol des de la perspectiva educativa a adolescents i joves en situació de risc.

- Afavorir i generar contextos preventius en l'àmbit comunitari potenciant el treball en xarxa amb diferents professionals i contextos que envolten les persones participants. Prevenir i/o detectar el consum de substàncies addictives o altres, per mitjà d'activitats que desenvolupa la xarxa de professionals. Així mateix, s'ha d'afavorir la vinculació d'adolescents i joves amb professionals per detectar les situacions de risc i valorar-ne les necessitats. Ha de ser una eina facilitadora de la consecució dels objectius que els diferents professionals volen aconseguir amb les persones usuàries per mitjà d'estratègies conjuntes entre professionals.

- Facilitar a les persones participants, adolescents i joves amb dificultats d'inserció social i vulnerabilitat o risc social, l'aprenentatge de valors i habilitats socials per mitjà de l'esport. Permetre aprendre valors i habilitats socials utilitzant el futbol com a eina socioeducativa, així com oferir eines i estratègies a menors i joves per millorar-ne les habilitats socials. A més, s'ha de crear i fomentar la participació del jovent en un sistema de lliga basat en valors i joc net.
- Connectar alguns menors i joves dins el món del futbol federat i/o contexts normalitzats en tots els seus àmbits, i motivar el jovent a participar com a voluntariat en activitats pròpies de la Fundació Reial Mallorca. Facilitar l'accés a menors i joves dins equips de futbol federats de Palma per poder practicar l'esport reglat i/o normalitzat amb el suport de l'orientador esportiu.

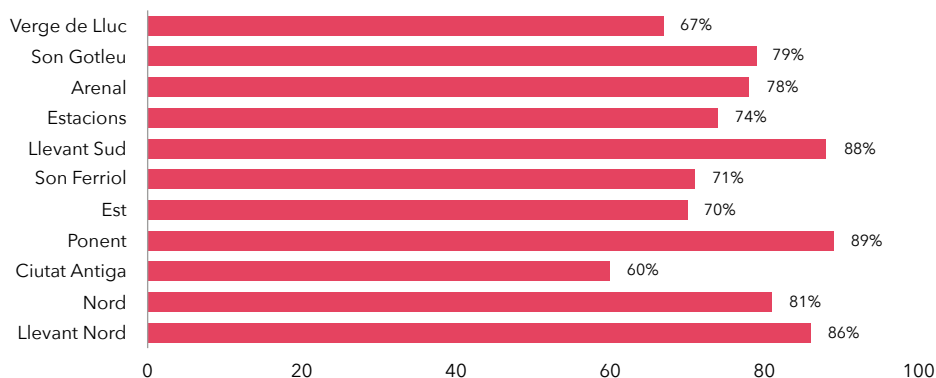
1. Dades de la població beneficiària

El projecte s'adreça a menors, adolescents i joves d'entre 13 i 21 anys amb dificultats d'inserció social, associats a diferents factors de risc. Tots ells derivats pels diferents educadors i educadores socials dels CMSS del municipi de Palma, que al mateix temps estan coordinats amb altres agents i xarxes socials.

Es fomenten els valors socials a través del futbol. Es treballa la cooperació, el joc net, el respecte, la relació entre iguals, la prevenció... així com la inclusió social en el món del futbol federat en alguns casos i la incorporació al voluntariat d'activitats pròpies de l'FRM.

El projecte es destina a grups d'entre 15-20 persones usuàries per barri (segons les possibilitats de les instal·lacions), amb prioritat pels barris amb una major vulnerabilitat amb un mínim de deu barris. En total, hi ha devers 180-200 persones usuàries directes del municipi de Palma i més de 240 participants potencials.

Gràfic 2. Nombre de participants per cada barri (temporada 2017-18).

La intensitat i la variació de la participació és alta si tenim en compte que un percentatge elevat dels casos no mantenen una regularitat d'assistència o abandonen la pràctica d'altres activitats de diferents caires.

Els criteris de selecció són diferents segons cada barri i educador o educadora social, però sempre és una selecció mitjançant la derivació dels diferents professionals de l'educació social dels CMSS de l'Ajuntament de Palma que hi participen. En general, les persones participants han de presentar respecte pel marc de la normativa, compromís i motivació per la pràctica esportiva. Els educadors i educadores socials tenen a l'abast una fitxa de preinscripció que facilita l'FRM, així com vídeos per difondre l'activitat per facilitar la captació d'infants, encara que, en la majoria de casos, les vies d'accés principals són la derivació del centre de serveis socials.

2. Metodologia

És important motivar les persones usuàries a participar en l'oci saludable i a aprendre valors i habilitats socials, per afavorir així els contextos preventius. Tot això és possible mitjançant activitats ordinàries i extraordinàries on hi ha una intervenció directa de professionals amb persones participants.

Totes les activitats estan temporalitzades amb una periodicitat de dues sessions d'entrenament de futbol setmanals d'una hora cada sessió. Aquestes es divideixen en unitats didàctiques mensuals, amb vuit sessions cada una i repartides en els tres trimestres segons el calendari escolar.

En cada unitat didàctica, es registren els punts següents: assistència de la persona participant, anàlisi de cas, incidències, continguts (esportius i socials) i avaluacions de la mateixa unitat didàctica i dels continguts, intervencions directes de l'orientador esportiu... Tant en la planificació com en l'avaluació de cada unitat didàctica, s'hi impliquen els educadors o educadores socials i el personal tècnic esportiu de l'FRM, juntament amb l'orientador esportiu en els casos idonis per a possibles desviacions a contextos normalitzats o voluntariat, per coordinar i temporalitzar els diferents continguts de la unitat didàctica. Un cop avaluat i consensuat sempre entre els professionals que intervenen en el procés d'ensenyament-aprenentatge i coordinats per l'àrea esportiva de l'FRM, es posa en marxa la pràctica de les vuit sessions.

Cada tècnic esportiu de la Fundació és el responsable de planificar, dissenyar, desenvolupar i avaluar juntament amb l'educador social cada unitat didàctica i tota la informació recollida. A més, amb la incorporació de l'orientador esportiu de l'FRM, es fan desviacions i seguiment de participants a contextos normalitzats dins el món del futbol.

2.1 Estratègies

Una vegada s'ha determinat el nombre de participants a cada barri i l'educador social n'ha autoritzat la participació, es fa una valoració inicial respecte del material esportiu necessari, instal·lacions, normes, protocols d'actuacions, horaris i dies d'entrenament, assignacions de personal tècnic esportiu de l'FRM a cada territori, etc.

A cada sessió d'entrenament es treballen tres blocs de continguts, dos relacionats amb el futbol i un tercer relacionat amb les habilitats socials en general. Aquests darrers són consensuats amb els educadors i educadores socials de cada barri en funció del grup de participants.

La sessió esportiva i lúdica consta de:

- Part inicial: dura aproximadament 10 minuts. S'introdueixen els valors i les habilitats que s'han de treballar durant la part principal. Aquesta part es treballa en forma de jocs d'escalfament.
- Part principal: dura uns 40 minuts i s'hi treballen els conceptes programats a cada unitat didàctica que ajuden a assolir els objectius didàctics.
- Part final: consta de devers 10 minuts de sessió. Aquesta part es dedica a reflexions individuals i de treball amb grup per aprendre a escoltar i comprovar que els objectius s'han assolit.

En relació amb la intervenció de l'orientador esportiu de la Fundació Reial Mallorca, s'exposen una sèrie d'estratègies d'intervenció:

Al participant com a jugador federat:

- Cercar clubs de futbol dins cada territori que estiguin oberts a admetre participants del programa amb un acompanyament i seguiment com a mediador esportiu.

- Conèixer l'objectiu i el projecte del club en el període formatiu de jugadors en edats escolars.
- Acordar amb el club el tipus de col·laboració com a contraprestació a la quota federativa.
- Reunir-se amb l'educador o educadora social, la família del participant i l'orientador esportiu de l'FRM per conèixer les característiques idònies per accedir a un equip de futbol federat del territori o a una escola de futbol.
- Detectar la persona participant, conjuntament entre l'educador o educadora social, el personal tècnic esportiu de l'FRM i l'orientador esportiu.
- Accedir progressivament la persona participant a l'equip federat amb un seguiment per part de l'orientador esportiu de la Fundació.
- Valorar, entre professionals del territori i el club de futbol implicat, la continuïtat i l'accés definitiu al futbol federat.
- Assessorar les famílies per facilitar el procés d'adaptació i inclusió del participant.

Al participant com a alumne del curs d'entrenador de futbol o àrbitre de futbol base:

- Cercar els cursos corresponents (tècnic esportiu o àrbitre de futbol base) a través del comitè d'entrenadors i d'àrbitres.

- Analitzar els requisits per a la inscripció als cursos.
- Detectar la persona participant, conjuntament entre l'educador o educadora social, el personal tècnic esportiu de l'FRM i l'orientador esportiu.
- Inscriure-hi el participant dins el termini i en la forma escaient.
- Fer un seguiment de l'assistència i de les avaluacions del curs corresponent.
- Oferir suport pedagògic per al temari formatiu dels cursos.
- Introduir el participant en el futbol federat com a part del cos tècnic d'un equip de futbol base federat o dins el món de l'arbitratge de futbol base.

Al participant com a jugador voluntari d'activitats pròpies de l'FRM:

- Detectar la persona participant, conjuntament entre l'educador o educadora social, el personal tècnic esportiu de l'FRM i l'orientador esportiu.
- Formar i assessorar la persona participant.
- Dotar-la del certificat de voluntariat.

2.2 Recursos humans

«El deporte puede despertar el sentido de solidaridad y cooperación como engendrar un espíritu individu-

alista; puede educar en el respeto a la norma como fomentar el sentido de la trampa. Depende del educador y de su forma de enseñar, que se fomenten o no los valores educativos que indistintamente posee.» Parlebás (1969)

A continuació, s'exposen les tasques principals de cada un dels rols de l'àmbit de recursos humans per poder-hi aprofundir. Així doncs, les funcions principals del coordinador de l'àrea esportiva són:

1. Planificar, desenvolupar i avaluar el projecte.
2. Coordinar les activitats ordinàries i extraordinàries del projecte.
3. Organitzar, coordinar, supervisar i avaluar la lliga verda.
4. Establir reunions amb el personal tècnic esportiu de l'FRM, l'orientador esportiu de l'FRM i els educadors i educadores socials dels CMSS.
5. Supervisar la tasca del personal tècnic esportiu de l'FRM i l'orientador esportiu de l'FRM.
6. Recollir i analitzar els registres didàctics.
7. Mantenir informat el personal tècnic de l'equip d'Infància, Joves i Família i Suport Comunitari.
8. Estar en contacte amb el personal tècnic esportiu, l'orientador esportiu, el psicòleg socioesportiu i els educadors o educadores socials setmanalment.

9. Dotar de recursos materials, si escau, cada territori.
10. Ser present a totes les reunions de valoració del projecte i de forma puntual durant les activitats tant ordinàries com extraordinàries.
11. Coordinar els comunicats de premsa amb el departament de comunicació de l'RCD Mallorca i l'administratiu de l'FRM.

Es dediquen aproximadament unes 12-14 hores setmanals al projecte «Juguis on juguis, guanyes!» amb una experiència de feina de la Fundació Reial Mallorca.

Quant al personal tècnic esportiu de la Fundació, les tasques més importants són:

1. Programació, disseny i pràctica de les unitats didàctiques i sessions esportives.
2. Coordinació i comunicació amb l'àrea esportiva de l'FRM.
3. Treball interdisciplinari amb l'educador social i l'orientador esportiu de l'FRM en la programació, el seguiment i les valoracions, així com coordinació de les activitats extraordinàries.
4. Control d'assistència de les persones beneficiàries.
5. Intervenció directa amb les persones participants.
6. Registre de l'anàlisi de cas i registres mensuals de les unitats didàctiques.

7. Participació en la formació del projecte i altres formacions.
8. Assistència a reunions i avaluacions relacionades amb l'activitat i el projecte.

El personal tècnic esportiu dedica 5 hores setmanals per grup (tres hores de pràctica esportiva, una hora de programació i una hora de reunions d'equip).

Un professional imprescindible en la producció d'aquest projecte és l'orientador esportiu, ja que s'encarrega de les tasques següents:

1. Avaluar la idoneïtat i les possibilitats d'aquest grup de joves per accedir als cursos d'entrenador, d'àrbitre de futbol, jugador federat en un equip de futbol de Palma i/o voluntariat de l'FRM i fer-ne el seguiment amb els educadors i educadores socials.
2. Dur a terme un treball en xarxa amb l'educador social i el tècnic esportiu per detectar participants amb les habilitats necessàries per orientar-los al futbol federat.
3. Mantenir el contacte amb els clubs de futbol dels territoris de Palma.
4. Conèixer l'oferta de cursos d'entrenador, d'àrbitre i d'altres.
5. Orientar i acompanyar aquest jovent en el procés formatiu i les famílies derivades als tallers.
6. Dur a terme el treball en xarxa amb l'educador social i el mestre

tutor del centre escolar de les persones participants, si escau.

L'orientador esportiu dedica entre 12-15 hores setmanals segons la demanda de les persones participants.

Finalment, és molt rellevant també la participació del personal d'educació social. Hi ha un o dos professionals per territori. Algunes de les funcions principals són:

1. Difusió de l'activitat per a la participació i derivació de beneficiaris.
2. Captació de persones usuàries i enregistrament i seguiment de les participants.
3. Presència a l'activitat ordinària, sempre que sigui possible.
4. Presència activa a la lliga verda i altres activitats extraordinàries.
5. Treball i intervenció conjunta amb el tècnic esportiu en educació en valors i habilitats socials.
6. Control i seguiment de l'anàlisi de cas.
7. Comunicació amb l'àrea esportiva de l'FRM i l'equip d'Infància, Joves i Família i Suport Comunitari.
8. Assistència a reunions i avaluacions relacionades amb l'activitat i el projecte.
9. Realització d'informes trimestrals.
10. Planificació d'objectius i tallers de grup.

Durant els entrenaments es valora molt positivament la presència total del tècnic esportiu de l'FRM i la presència puntual de l'educador social en qualche cas puntual i del coordinador de l'FRM per fomentar aquest treball en xarxa.

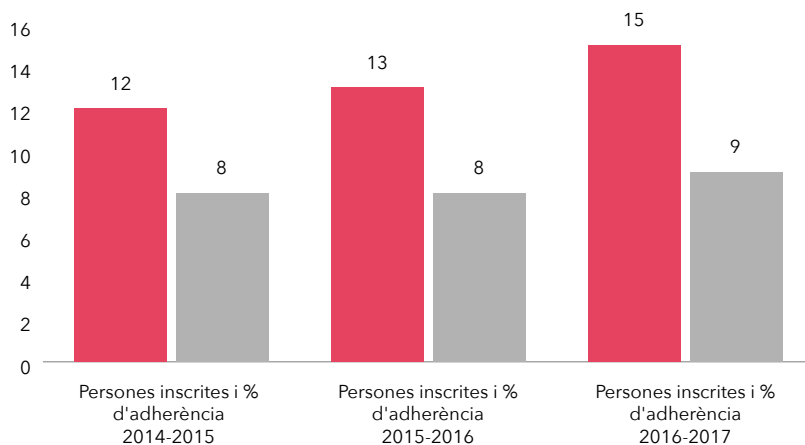
En relació amb la motivació de l'aprenentatge de valors i habilitats socials en l'entorn, a cada sessió d'entrenament s'introdueixen continguts de valors i habilitats socials relacionats amb el futbol que, després de cada unitat didàctica, el personal tècnic esportiu i els educadors i educadores socials avaluen. Aquesta assimilació de continguts provoca un augment d'adherència a l'activitat i una reducció de conflictes que podien provocar l'absentisme en la participació.

El treball de l'orientador esportiu del programa és molt important i en destaca la intervenció amb la inclusió de participants com a jugadors als clubs.

2.3 Indicadors de seguiment

Després que els educadors i educadores socials facin la captació de participants i d'haver concretat els espais on es faran els entrenaments, el personal tècnic esportiu de l'FRM disposa d'un registre de seguiment de les diferents unitats didàctiques i sessions d'entrenament. En aquest registre, s'anoten les sessions fetes, les dates, les incidències a cada sessió, el percentatge d'assistència de participants, el registre d'anàlisi de cas si hi ha conductes disruptives o incidències greus i observacions, el nombre d'entrenaments i partits, a més d'un petit comentari de la sessió. D'aquesta manera, des de l'àrea esportiva de

Gràfic 3. Percentatge d'adherència de les persones participants.

l'FRM s'enregistren totes les dades necessàries per fer el seguiment de l'assistència i la participació tant de les persones usuàries com dels diferents professionals.

Així doncs, des del punt de vista quantitatiu, podem oferir dades significatives:

Per estudiar el nivell qualitatiu, es passen uns qüestionaris a les persones participants, als educadors i educadores socials i al personal tècnic esportiu de l'FRM. Com a resultat d'aquestes enquestes, podem destacar la valoració positiva per part del jovent, dels educadors i educadores socials i del personal tècnic esportiu en tant que aquest jovent disposa d'un espai socialitzador i esportiu. El futbol als barris és una eina facilitadora de la consecució dels objectius establerts en el projecte. A més, també permet:

- Fomentar el treball i sentiment d'equip.

- Respectar els professionals, establir-hi vincles i saber acceptar les crítiques.
- Treballar normes i límits.
- Promocionar hàbits de vida saludable.
- Treballar les habilitats socials.
- Treballar l'autocontrol i el respecte pels companys.
- Consolidar el grup de joves del sector.
- Adquirir hàbits de resolució de conflictes.
- Detectar i prevenir situacions de risc.
- Treballar els hàbits d'higiene (s'ha aconseguit treballar en un dels barris).

3. Resultats esperats i resultats obtinguts

Per part dels educadors i educadores socials, s'han complert els resultats esperats quant a les seves funcions i responsabilitats a l'activitat. Entre aquestes, podem destacar les següents:

- Difondre l'activitat pel seu territori i captar persones beneficiàries. A tots els territoris s'ha pogut iniciar la pràctica de l'activitat, gràcies a la captació de persones usuàries i l'adherència obtinguda, amb una ràtio mitjana d'1/16.
- Cercar instal·lacions per a la pràctica esportiva. Respecte al territori de Nord, l'FRM sol·licita al Consell de Mallorca les instal·lacions de Sant Ferran.
- Dotar de recursos materials necessaris per a la pràctica. Si no n'hi ha, informar l'FRM. Un vegada informada la Fundació, s'ha dotat del material necessari (pilotes, delimitadors, petos).
- Proporcionar nom i llinatges, edat... de les persones participants a la coordinació de l'FRM o al personal tècnic esportiu.
- Participar en les avaluacions, tant de les unitats didàctiques com de les de reunió d'equip i de xarxa. Les avaluacions destaquen per la participació dels diferents professionals que intervenen en el projecte.
- Establir vincles amb les persones participants. En la majoria de casos, s'ha fet al mateix temps que dura l'activitat ordinària gràcies a la presència de l'educador social de forma habitual i/o puntual.
- Ser present de manera habitual a l'activitat i registrar aspectes metodològics i d'anàlisi de cas. En totes les unitats didàctiques es veu reflectida l'aportació de l'educador social en la programació.
- Proposar continguts en valors i habilitats socials per treballar juntament amb el tècnic esportiu de l'FRM. En els registres, s'aprecien les aportacions de continguts socials dels educadors i educadores socials que seran una eina important per al tècnic esportiu.
- Proposar objectius més específics a cada territori en funció del perfil de persones usuàries.
- Valorar les anàlisis de cas que es puguin produir durant els entrenaments i participar-hi. S'han identificat en els registres mensuals de les unitats didàctiques i s'han resolt en consens d'ambdós professionals.
- Comunicar-se amb el tècnic esportiu, orientador esportiu i coordinador FRM.
- Assistir a les reunions de xarxa amb aportacions positives en benefici del projecte.
- Intervenir en el protocol d'altres i baixes de les persones participants. Sempre amb l'entrevista

entre l'educador social i la persona participant, amb el suport del personal tècnic esportiu. Cap participant pot començar l'activitat si no ha signat i ha emplenat la fitxa d'inscripció.

- Intervenir en l'estudi de perfil per a casos de persones usuàries que puguin ser derivades a clubs de futbol o a cursos d'entrenador o d'àrbitre i voluntariat de l'FRM.
- Informar en cas d'accident i re-metre la informació necessària a l'FRM.

El personal tècnic esportiu de l'FRM també ha complert les expectatives dels resultats esperats quant a:

- Programació, disseny i pràctica de les sessions esportives. A la Fundació es registren les unitats didàctiques juntament amb la programació.
- Coordinació i comunicació amb l'àrea esportiva de l'FRM amb reunions quinzenals.
- Treball interdisciplinari amb l'educador social en la programació, en el seguiment i en les valoracions.
- Treball conjunt amb l'educador social i orientador esportiu de l'FRM en cas de les derivacions de participants al futbol federat o cursos.
- Control d'assistència de les persones participants i traspàs de registres a la coordinació de l'FRM.

- Registre de l'anàlisi de cas amb l'aportació educativa pròpia i consensuada sempre amb l'educador social.
- En els casos en què el personal tècnic esportiu assignat a cada territori no podia assistir a l'entrenament, l'FRM va assignar un altre tècnic o una altra tècnica per substituir l'oficial i així no suspendre l'entrenament.

L'orientador esportiu de l'FRM ha complert les expectatives amb bons resultats pel que fa als aspectes següents:

- Treballar conjuntament amb l'educador social i tècnic esportiu de l'FRM.
- Coordinar-se amb l'àrea esportiva de l'FRM.
- Avaluar la idoneïtat de les persones usuàries pel que fa a jugar a futbol federat o fer els cursos de tècnic esportiu o d'àrbitre de futbol.
- Orientar i acompanyar les persones usuàries seleccionades.
- Fer-ne el seguiment.
- Superar la dificultat de trobar candidats per als cursos d'àrbitre o entrenador per les exigències dels comitès sobre el currículum formal.
- Treballar en xarxa juntament amb l'educador/a social i el centre escolar de qualche participant.

- Derivar participants com a voluntaris de les activitats pròpies.

Pel que fa a la coordinació entre l'FRM i l'equip d'Infància, Joves i Família i Suport Comunitari, podem destacar que ha estat excel·lent en l'exercici de cadascuna de les seves responsabilitats. Per una part, en la coordinació dels educadors i educadores socials dels CMSS i, per l'altra, del personal tècnic esportiu de l'FRM i l'orientador esportiu de l'FRM.

L'equip d'Infància, Joves i Família i Suport Comunitari sempre respon amb la seva presència a les reunions de xarxa. Com a novetat, se sol·licita a l'FRM un informe de seguiment tècnic.

I finalment, les persones participants, tant quantitativament com a qualitativament, varen contestar unes enquestes, els resultats de les quals demostren que la valoració és bastant positiva. Pràcticament tothom coincideix que és un projecte on el jovent disposa d'un espai socialitzador i esportiu, i afirma que ha millorat el comportament i l'actitud a més d'aconseguir treballar altres aspectes relacionats amb l'àmbit social.

Quantitativament parlant, podem destacar les dades següents:

- Nombre de participants per unitat didàctica a cada territori: 15,9 participants.
- Nivell d'assistència mitjana per unitat didàctica / territori: 13 participants.
- Adherència a l'entrenament: 81 %.
- Resultats a les enquestes de les persones participants (grau de satisfacció): 8,8.

Qualitativament podem destacar aportacions molt positives i un grau de satisfacció alt mitjançant les enquestes. Per això, gràcies al programa «Juguis on juguis, guanyes!», s'han obtingut uns resultats excel·lents de les persones participants, que s'exposen a continuació:

- Adherència a les activitats. Mantenir el grup inicial fins a final de temporada i temporada següent.
- Respecte per les normes. Abans de començar l'activitat i també abans dels partits, se'ls han recordat les normes o pautes de convivència a totes les persones participants.
- Cohesió de grup.
- Participació activa tant a les activitats ordinàries com a les extraordinàries.
- Justificació de les faltes d'assistència, a través del contacte amb l'educador social corresponent o bé l'endemà al tècnic esportiu.
- Millora de l'hàbit d'higiene amb el grup de joves en els espais on hi havia vestidors. No s'ha obtingut ja que en les poques instal·lacions on hi ha vestidors normalment no hi havia aigua calenta per dutxar-se.
- Entrevistes amb l'educador o educadora social abans de començar al programa i, en el cas de donar-se de baixa, tancament amb el grup de participants i professionals.

4. Avaluació del programa

En aquest projecte s'utilitzen una sèrie d'instruments que serveixen per fer una triangulació, de forma que s'obtenen dades de gran fiabilitat i ens ajuden a millorar i a aconseguir els objectius establerts.

Hi ha tres aspectes a avaluar:

4.1 Avaluació del projecte

L'avaluació del projecte consta de tres parts, una avaluació inicial, on es valoren les necessitats de les persones usuàries, les instal·lacions i els recursos materials i humans a cada territori i es temporalitzen les activitats. La segona part és una avaluació contínua o formativa, és a dir, una avaluació aplicable al cos tècnic de professionals (tècnic esportiu, orientador esportiu i educador social) en què es regula el procediment seguint aquests passos: observació del que passa mitjançant un instrument d'observació, prevenció, anàlisi, reflexió i reformulació del procés d'entrenament, consens entre tècnic, orientador esportiu i educador social; seguiment, on es registren les incidències respecte als recursos de cada territori; el pla de treball entre professionals, informes trimestrals dels educadors i educadores socials, reunions quinzenals amb el personal tècnic esportiu de l'FRM, les activitats ordinàries i extraordinàries, i la consecució d'objectius de cada unitat didàctica. L'avaluació contínua o formativa del programa suposa controlar l'acció didàctica, és a dir, tots aquells elements que intervenen en el procés: els objectius, els continguts, les estratègies d'ensenyament, la mateixa pràc-

tica d'ensenyament i els criteris i instruments d'avaluació i de seguiment. En aquest cas, també es fan reunions quinzenals amb els tècnics i l'orientador esportiu de la Fundació Reial Mallorca, juntament amb la coordinació, reunions bimensuals amb els educadors i educadores socials i reunions amb caràcter extraordinari, si escau.

I, per acabar, una avaluació final on es registren les diferents dades tant qualitatives com nivell quantitatives (nivell d'assistència, anàlisi de cas, incidències, propostes de millora, enquestes a participants i professionals, incorporació i seguiment de participants amb intervencions directes de l'orientador esportiu...).

Tant en l'avaluació inicial com en la final, es fan reunions de xarxa i coordinació amb tot el grup de professionals implicats en el projecte.

4.2 Avaluació de les persones participants

L'avaluació de les persones participants suposa comprovar si s'han aconseguit els objectius previstos inicialment, escapant dels esquemes tradicionals i fent un seguiment a través del control d'assistència, aprenentatges i actituds. Consta de tres parts:

Avaluació inicial

Conèixer el grup i les necessitats que té per mitjà de l'entrevista amb els educadors socials dels diferents territoris en els casos individuals.

Avaluació formadora

Aquesta avaluació incideix sobre la mateixa persona participant de manera que sigui capaç de regular-se. Per

aconseguir-ho, cada participant ha de tenir clar els criteris de realització i de resultat definits a cada activitat i unitat didàctica que proposa el personal tècnic esportiu juntament amb els educadors i educadores socials al llarg de la temporalització i l'avaluació de cada sessió de la unitat didàctica. A cada unitat didàctica, formada per vuit sessions, el tècnic esportiu avalua tots els continguts treballats, tant a nivell conceptual com a nivell procedimental i actitudinal, a través de l'observació i del registre sumatiu de les vuit sessions en l'informe de la unitat didàctica.

Avaluació final

Serveix per comprovar si les persones participants han aconseguit els objectius proposats i si s'han resolt els problemes que abans apareixien. Per regla general, aquesta avaluació es fa utilitzant les enquestes finals de satisfacció i els informes de cada unitat didàctica.

4.3 Avaluació del cos tècnic

L'avaluació del cos tècnic exigeix un control de l'eficàcia del seu treball sobre l'establiment d'objectius, continguts, estratègies d'ensenyament, comunicació amb les persones participants, criteris d'avaluació, etc... i una reflexió crítica sobre el seu treball. Això es fa a través de reunions quinzenals.

Entre els aspectes a avaluar destaquen:

- El disseny del programa de treball.
- La pràctica d'aquest disseny.
- La interacció entre personal tècnic esportiu - educadors i educadores - participants.

- La relació del personal tècnic esportiu amb la tasca didàctica.
- El coneixement i l'ajust de les propostes a les necessitats del grup.
- El control i la valoració dels resultats d'aprenentatge.
- L'estudi de les anàlisis de cas.
- L'estudi del procés inclusiu de la persona participant per part de l'orientador esportiu i el seu diari de camp.
- L'estudi de l'informe de l'educador/a social sobre el grup de persones beneficiàries.

Per fer el seguiment i l'avaluació del projecte s'utilitza el material següent:

- Registre de la unitat didàctica amb caràcter mensual de cada grup (assistència, anàlisi de cas, intervenció directa de l'orientador esportiu, altes i baixes, incidències, petit comentari de la sessió...).
- Actes de reunions quinzenals amb el personal tècnic esportiu i l'orientador esportiu.
- Diari de camp de l'orientador esportiu amb les intervencions indirectes.
- Actes de reunions bimensuals amb el personal d'educació social.
- Informes de seguiment trimestral dels educadors i educadores socials.

- Enquestes de satisfacció final (de les persones participants, dels educadors i educadores socials i del personal tècnic esportiu).
- Actes de partits lliga verda.

Discussió

Com hem esmentat anteriorment, és un projecte comunitari que sol·liciten els mateixos agents socials, ja que existia una necessitat real i analitzada als diferents territoris i barris més vulnerables de Palma, per la manca d'activitats socioeducatives i preventives en l'àmbit comunitari, adreçades a adolescents i joves en situació de risc.

Actualment, i amb l'experiència dels darrers vuit anys, amb l'increment de participació del jovent, el projecte continua tenint la finalitat de dur a terme intervencions socioeducatives per afavorir i generar contextos preventius i inclusius amb adolescents i joves en situació de vulnerabilitat o risc social dels barris, a través del futbol i altres activitats socioeducatives i esportives que sabem que són una alternativa i una eina molt potent per treballar i connectar-los amb els professionals.

En aquestes activitats, es treballa la integració i la inclusió social a través de l'esport: el treball en equip, la cooperació, la competició, el respecte, l'amistat, la igualtat, la solidaritat, l'autoestima i l'assimilació de responsabilitats i l'autonomia personal mitjançant activitats relacionades amb el futbol, a més d'adquirir hàbits saludables, habilitats socials i aprendre a resoldre conflictes.

Aquest projecte ofereix espais d'oci a les barriades amb una major vulnerabilitat o risc social, en les quals hi ha una xarxa comunitària coordinada i una necessitat expressada pels mateixos educadors i educadores socials. Encara que hi participin 200 persones usuàries directes, sabem que n'hi ha més de potencials gràcies a les llistes d'espera recollides anys anteriors a qualque grup/barri.

Respecte de la població, normalment i per experiència des de 2011, són joves d'entre 13 i 21 anys, gairebé tots residents a un dels barris de Palma.

La majoria ja coneixia l'activitat de les darreres temporades i estan connectats per la comunitat. Són joves sense supervisió de cap persona adulta, amb famílies monoparentals o reconstituïdes, amb pocs recursos econòmics i socials; estan o han estat vinculats als serveis socials i a menors per temes relacionats amb l'absentisme, la desprotecció, problemes amb la justícia, etc. Alguns han estat institucionalitzats a centres de protecció i de justícia juvenil.

Moltes de les persones participants tenen hàbits poc saludables i, en molts de casos, s'estan iniciant en el consum de tabac, d'alcohol i de cànnabis, etc. tot i que la seva motivació per l'esport ha possibilitat obrir espais de reflexió entorn de l'alimentació i dels hàbits saludables.

Les necessitats del jovent són diferents en funció del perfil i de l'edat, però durant aquests vuit darrers anys, s'han identificat uns eixos transversals comuns a tots els grups:

- Baixa tolerància a la frustració.
- Manca d'habilitats comunicatives.

- Falta de supervisió i acompanyament dels referents familiars.
- Absentisme i/o fracàs escolar. En alguns casos, presenten dificultats d'aprenentatge (NEE/NESE) i, en general, manca de motivació pels estudis.
- Dificultat per treballar en equip, ser solidaris amb els companys i valorar-se com a conjunt i no només individualment.
- Manca de puntualitat i de compromís amb l'activitat.
- Conductes sexistes.
- Participants amb certificats de discapacitat.
- Perspectives de futur escasses.
- Baixa o nul·la formació per trobar feina.
- Inici del contacte amb substàncies tòxiques.

A més, el projecte facilita l'accés a la pràctica esportiva setmanal i atorga aquest dret a aquest jove que d'una altra manera no tindria la possibilitat de participar-hi, a causa de la manca d'habilitats, d'acompanyament i de seguiment per part d'una persona adulta i/o professional, a més del cost que suposa fer activitats normalitzades, reglades i/o federades al seu territori o a altres propers a la seva residència.

Sobre la detecció d'aquesta dificultat d'aquest col·lectiu de joves, el

projecte va incorporar, a partir de la temporada 2014-2015, la figura de l'orientador esportiu FRM, qui, amb la seva tasca i de manera coordinada amb els educadors i educadores socials i el personal tècnic esportiu del projecte, afavoreix la inclusió social d'alguns participants en el context normalitzat, ja sigui com a jugadors de futbol al club del barri o també introduint-los en el món de l'arbitratge o en el món de tècnic esportiu. També, a partir del 2018 i gràcies a l'orientador esportiu de l'FRM, s'afavoreix l'accés a la nostra entitat, mitjançant el voluntariat en activitats pròpies de la Fundació Reial Mallorca adreçades a menors d'entre 5 i 12 anys.

En definitiva, el projecte és una alternativa molt adequada a la problemàtica detectada des de fa molt de temps. Hi participen 180-200 persones, que en són beneficiàries directes, cada temporada i hi ha més de 250 persones usuàries potencials. L'impacte que té als barris és important i, en molts de casos, hi ha llista d'espera per participar-hi. Durant la temporada anterior es va haver de generar una duplictat d'un dels grups, perquè la demanda era superior a 24 sol·licituds.

La majoria de participants (81 %) està molt implicats en el projecte i així ho transmeten al barri i en les enquestes finals. Això permet connectar més participants i fer créixer la participació i els grups.

Referències bibliogràfiques

- Collins, M. (2004). «Sport, physical activity and social exclusion». *Journal of Sports Sciences*, 22, 727-740.

- Fernández, J., Jiménez, M.B. i Fernández, J. C. (2018). «Deporte e inclusión social: aplicación del Programa de Responsabilidad Personal y Social en Adolescentes». *Revista de Humanidades*, n. 34, p. 39-58, ISSN 1130-5029.
- Gozzoli, C., D'Angelo, C. i Confalonieri, E. (2013). «Evaluating sport projects which promote social inclusion for young people: a cause study». *Revista Iberoamericana de Psicología del Ejercicio y el Deporte*, vol. 8, núm. 1, p. 153-172.
- Long, J. i Robinson, P. (2006). «Football's ability to combat social exclusion». *Malaysian Journal of Sport Science and Recreation*, núm. 2.